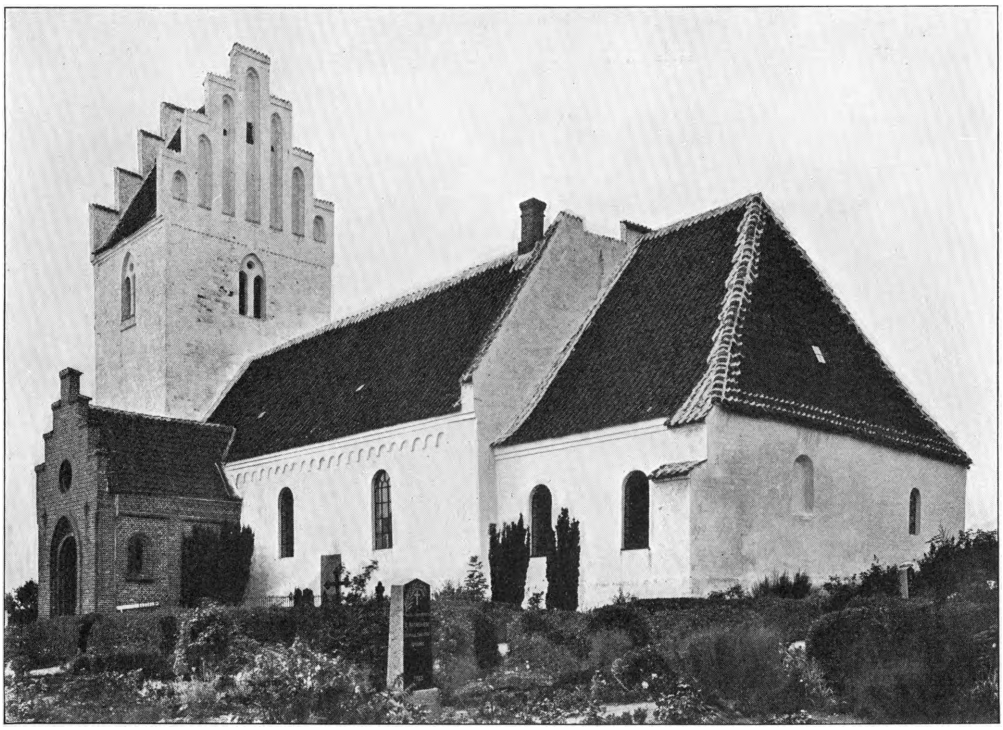

M. M. 1915

Fig. 1. Allerslev. Ydre, set fra Sydøst.

ALLERSLEV KIRKE

BAARSE HERRED

Kirken blev af Christian 5. skænket til Fru Sidsel Grubbe, som havde tjent ved Hofet. 1738 siges, at Jus vocandi tilhørte Major Jean de Trapaud, som havde kaldet Degnen, medens Præsten 1729 var kaldet af Kongen, »siden en Enke, som paa den Tid ejede Kirken, ikke var i Rangen«. 1764 ejedes Kirken af Jungshoved, 1803 af Engelholm, senere af Oremandsgaard, hvorfra den overgik til Selveje 15. Sept. 1914.

Kirkebyen ligger ret vestligt i Sognet og fjærnt fra Stranden, Kirken vestligt og højt i Byen, paa Terræn, der falder mod Syd og Vest. Hegnsmurene omkring Kirkegaardens Nordøsthjørne er sengotiske, bæltemurede af Kridtkvadre og Munkesten, og med talrige, smaa, fladbuede Blændinger paa Indersiderne. Sydmuren ved Bakkefoden er nyere, af Kridtsten med Piller paa Ydersiden. En Sydport har glatte Piller, en Østport tre bossemurede Piller fra o. 1800, af smaa røde Sten og kronede med Saddeltage. *†Kirkeladen* nævnes 1689[2].

Bygningen har Kor og Skib fra romansk Tid, det sidstnævnte med romansk Vestforlængelse, Sakristi og Taarn fra sengotisk Tid samt moderne Vaabenhus.

Den romanske Kirke er en *Kridtkvaderbygning*. Det rummelige Kor, hvis Mure er usædvanligt spinkle, kun o. 60 cm tykke, har Sokkel med to Skraakanter tæt over hinanden, som er bevaret mod Øst og Nord. Paa de samme Sider ses de brede, ret lave Vinduer som Blændinger. Sydmuren er ombygget i ny Tid. Meget tyder paa, at Koret er ændret allerede i senromansk Tid og at Skibet er ældre. Dettes sværere, o. 5—5,50 m høje Mure har ingen Sokkelled over Syldstenene, der i Modsætning til Korets er rejste paa Højkant. Over Sydmuren er der en sikkert oprindelig Gesimsfrise af styltede Rundbuer med Skraakantkonsoller. Af Skibets gamle Vinduer er der ikke bevaret synlige Rester, og Syddøren, hvis Plads spores, er ret ødelagt. Nord-

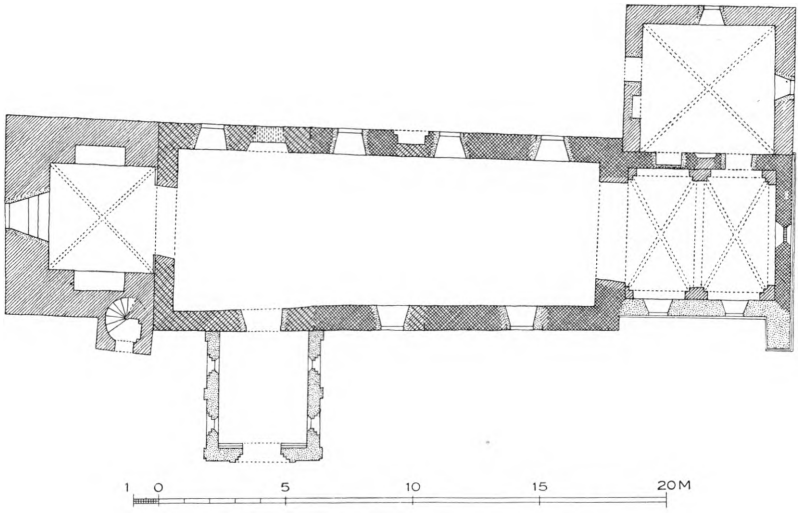

Fig. 2. Allerslev. Plan. 1:300. Maalt af Th. Havning 1915 (Aage Roussell 1931).

døren (Fig. 3), der siden Nationalmuseets Undersøgelse 1915 staar som ydre Blænding, er falset og rundbuet. I den østre Karm er indsnittet to Runeindskrifter[1]:

ᛁᚪᚱᛏᚪᚾ ᚱᛁᚾᛏᛁ ᚱᚢᚾᚢᚱᚪᚦᛁ ᚦᚫᚾᚫᚱ ᛕᚪᚾ

»iordan ristі runuraþi pæn ær kan«

(»Jordan ristede Runer. Raade (d. v. s. tyde) den, som kan«)

ᚴᚣᚢᚱᚦ : ᚱᛁᚾᛏ(ᛁ:) ᚾᚪᚠᚾ : ᛋᛁᛏ — ᛫ . ᚢᚱ . . ᛘᚫᛋᚢ

»küyrÞ: rist(i:) nafn : sit — o . yr .. mæsu«

(»Gyrth ristede sit Navn paa . ør .. messe«)

Paa Triumfgavlens Østside ses Aftryk af Korets forsvundne Tagværk, dels af en Loftsbjælke, der har ligget i Højde med den nuværende Tagfod, dels af Spærstivernes øvre Dele. Den oprindelige Murbehandling skjules overalt af Mørtelpuds.

Vestforlængelsen er efter den romanske Vestgavls Nedrivning tilføjet allerede i senromansk Tid og ligeledes af Kridtkvadre, med smalle, glattede Fuger. I Stedet for de ældre Døre, der maa være blevet lukkede, indrettedes der i Forlængelsen to nye, rundbuede Døre, af hvilke den søndre endnu er i Brug og stærkt omdannet, medens den nordre, tilmuret med store, nyere Mursten, har beholdt sine Karme og Plankedækning over Inderpartiet. De gamle Vinduer er forsvundne. Vestgavlen staar bevaret under Taarnet.

Sengotiske Ændringer, alle af Munkesten i Munkeskifte. Korets to rektangulære *Hvælv* har Kvartstensribber, hvis nedre Ender er facetskaarne over Støttepillernes tresidede Kragbaand (ingen Overribber). Sikkert samtidig med deres Indbygning er Korbuen udvidet; dens Form svarer til Korhvælvenes fladt rundede Gjordbuer. *Skibet,* der aldrig har faaet Hvælv, dækkes af et fladt Loft. Tagværket er sengotisk, men omsat, og dets Krydsbaand er ændrede (Huljerns Stregnumre). *Triumfgavlen* har, som det ses fra Korloftet, først faaet paabygget en lille, glat Kam og senere Kamtakker, der kun er bevarede paa den nordre Gavlskraaning; i den næstøverste af disse Kamtakker, som viser sig over Korets nuværende Tag, findes en lille Blænding, afdækket med Trappestik.

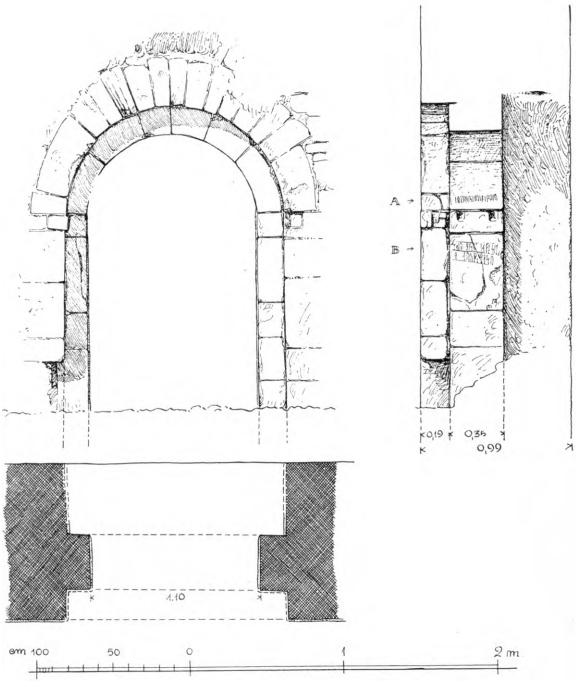

Fig. 3. Allerslev. Nordportal. 1:50. Maalt af Mogens Clemmensen 1915.

Sakristiet ved Korets Nordside er ret anseligt og har mod Sædvane haft Saddeltag i Kirkens Længderetning og Gavle i Øst og Vest. Rummet, hvis Døre er nymodens omdannede, og hvis tre Vinduer har været fladbuede, overdækkes af et Hvælv med Halvstensribber, der er højere end Korets (ingen Overribber). Paa Grund af Tagformen har Nordsiden Gesims, en udkragende, fire Skifter høj Trappefrise. Af Taggavlene er kun den vestre bevaret, med seks, oprindelig spidsbuede Højblændinger over et Savskifte; de fleste Buetoppe er nu forsvundne sammen med Kamtakkerne. Senere har man nedrevet Østgavlen, samlet Sakristi og Kor under et Tag med afvalmet Østende og forenet Sakristiets Vestgavl og Triumfgavlen med en Mur for Enden af

den nye Tagryg. I Tagværkets Fyrretømmer er skaaret »1643« og »Anno 1697 MHSL CPI) M« samt »IHSV Diaconus 1697«.

Taarnet, der er næsten lige saa bredt som Skibet, har Kridtkvaderbælter i Muren om Mellemstokværket. Taarnbuen er over to udkragende, afrundede Skifter nu trekløverbuet, men denne Bueform er fremkommet ved en senere Udhugning. I Taarnrummets tre andre Vægge er der fladt spidsbuede Spareblændinger, den vestre nu omformet til et nymodens Vindue. Hvælvet har Kvartstensribber. Trappehusets fladbuede Dør sidder i Spidsbuefelt; Vindeltrappen har rund Kridtstensspindel. I Mellemstokværket ses Bombjælkehuller under en fladbuet Vestglug. Klokkestokværket har spidsbuede Tvilling-Glamhuller med Cirkelglug i Spejlet. Under Gesimserne er der Savskifte ligesom under de syvtakkede Gavle, der har syv falsede, spidsbuede Højblændinger. Det oprindelige Tagværk er af Krydsbaandstype; enkelte af Spærstiverne er profilerede paa de nedre Ender. Under Klokkegulvet ligger tre svære Bjælker, der har gjort Tjeneste som Fodtømmer under en ældre Klokkestol; ved Bladindsnittene til det forsvundne Skraatømmer ses hugne Numre, der delvis er formede som Bomærker.

Vaabenhuset, der nu er moderne, af smaa røde Sten, har afløst et ældre, hvis Taglinje ses paa Skibets Sydmur.

Med Undtagelse af Vaabenhuset staar Kirken hvidkalket. Tagene er teglhængte; Taarnets Blytag, der omtales i et Syn over Kirkens Brøstfældighed 1689[2], blev før 1755 af en tidligere Kirkeejer Christen Fransen Toxværg erstattet med Stentag. 1755 siges, at Kirken af Ejeren, Kancelliassessor Bruun, nylig var blevet vel repareret. Vinduerne er formede efter Støbejærnsstel, delvis rundbuede. Det Indre er nymodens glatpudset og Skibets Bjælkeloft gipset.

1755 stod ved Prædikestolen malet, uden Tvivl som Minde om en Reparation: »C. 5 1689, Otto Krabbe, Dr. Hans Bagger, Hr. Severin Terkelsen Horsens, Hr. Jens Sørensen Rechen, og rundt omkring nedenfor det malede Loft stod nogle Vers med forgyldte Bogstaver, men siden Versene ej er gyldne, men af ganske slet Materie, saa agter man det ej værdt at anføre dem«. O. 1860 blev det smudsige Bræddeloft gipset (Kaldsbog).

Koret blev efter Ombygning[3] og Indsættelse af nye Vinduer genindviet Aug. 1868; Vaabenhuset er noget yngre (Kaldsbog).

INVENTAR

Alterbordet, der staar frit, er muret, nypudset og dækket af nye Brædder.

Altertavlen er et usigneret Marmorrelief af C. G. V. Bissen: Christus, der helbreder den blindfødte, indsat i en samtidig Egetræsramme. Den blev an-

skaffet 1868 (Kaldsbog). *Den gamle Altertavle* (Fig. 4), nu opstillet i Taarnrummet, er af seksdelt Renaissancetype, sikkert et Arbejde af »Baarse Herreds Snedker«, med malet Aarstal 1590. Storstykkets Felter skilles vandret ved en kraftig Vulst med Kassetteværk og lodret af fire Hermepilastre, af hvilke de to nederste har Bomærker med Monogrammer HB, RH og TC. Paa Storsøjlernes Postamenter er der Smaarelieffer, Kristusbarnet med Verdenskuglen og Opstandelsen. I Topstykkets Felter er skaaret Danmarks og Meklenborgs Vaaben, det sidste henvisende til Dronning Sofie. Et i Storstykket anbragt lille, tarveligt Krucifiks, hvis Figur efterligner en gotisk, er sikkert noget yngre end selve Tavlen, som i det hele har lidt en Del. Kronlisterne er nye, Vingerne forsvundne med Undtagelse af to smaa, siddende Faun-Figurer ved Fodstykket, en halv Flammesol af Fyr har erstattet den oprindelige Topkartouche. Under Tavlens nyere Maling spores Farver fra 1700'erne, deriblandt det paa Gesimsen malede Aarstal.

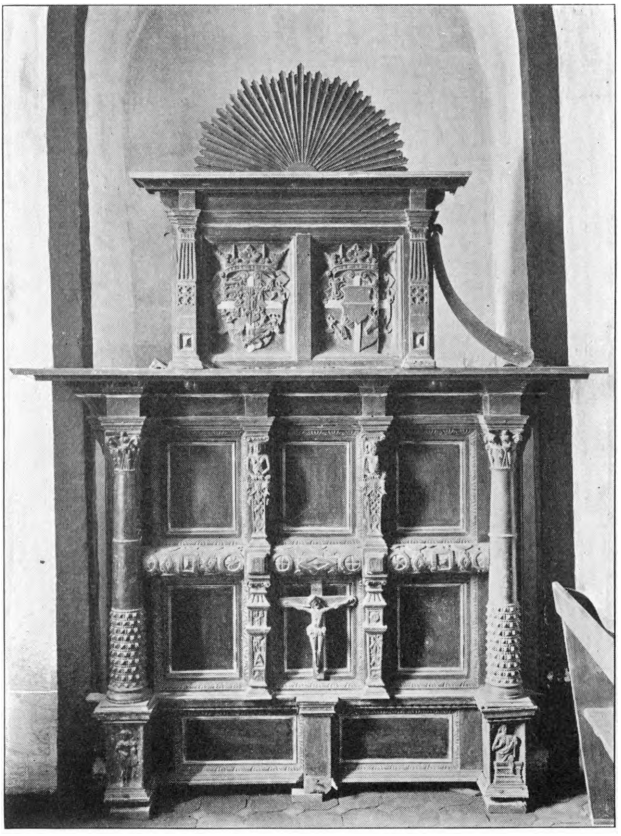

M. M. 1915
Fig. 4. Allerslev. Altertavle 1590.

Altersølv. Kalk (Fig. 5), af kbh. Prøvesølv 1812, 27 cm høj, i nyklassisk Stil og af meget usædvanlig Form. Paa det tresidede Fodstykke, der har indadsvejede Sider og lige afskaarne Hjørner, staar ikke blot det meget spinkle Skaft, men ogsaa tre, af en Bladkrans sammenholdte Bøjler, som støtter Kummen. Denne bestaar af en nedre Del i Form af en bladsmykket Blomsterkalk, og en glat Overdel. Mod Sædvane afsluttes Kalken med et Laag, der tjener som *Oblatæske* og gaar ned i Kummen med en Fals. Æsken har paa det indsvejede Korpus et graveret Baandslyng og afsluttes med et Laag med Drueknop og Blade; Mestermærke for Franciscus Kozlowsky (Olrik 152). *Disk* med samme Mestermærke. *†Kalk,* nævnt 1755, med Indskrift: »Allesløv Kierkes Kalk giordt 1667, da Hr. Søfren Torchildsen Horsens var Sogne-

præst« og Skriftsted. *Sølvkande*, i gotiserende Stil med Indskrift: »Til Erindring om Peter Collet, Ejer af Oremandsgaard, født i Kiøbenhavn den 30. Maj 1820, død i Konstantinopel den 2. August 1860 som kongelig svensk-norsk Minister og Kammerherre«. Tilhørende *Oblatæske* med samme Indskrift; begge Stykker er af A. Michelsen 1861.

Alterstager, 42 cm høje, fra o. 1625, med balusterformet Skaft; paa Foden er der tre smaa firkantede Huller til forsvundne Fødder.

M. M. 1915

Fig. 5. Allerslev. Alterkalk 1812.

Korbuekrucifiks (Fig. 6), fra unggotisk Tid o. 1300. Figuren, o. 140 cm høj, minder om Bjeverskov-Figuren (S. 255). Ansigtet med de aabne Øjne er dog vendt næsten fremad, Ribbenene svagt antydede og Lændeklædets Foldekast livligere. Issen er afsavet og erstattet af en nyere Ring med store Pigge og derover Kronetakker. Paa det nye Korstræ er der forneden fastsømmet det gamle Markussymbol, en kraftig skaaret Løve i en rund, hulet Medaillon. Krucifikset, hvis Figur nu er lys egemalet, hænger i Taarnrummet.

Over Korbuen hænger nu en ret lille, bronceret Krucifiksfigur paa glat Korstræ, fra 1800'erne.

Font af Granit, nær beslægtet med Fonten i Køng (S. 815) og ligesom denne grov og ujævn. Kummen, 83 cm i Tvm., er dog hugget i eet med det sekssidede Skaft, de seks Blade er spidsere og smallere, med Stilke løbende ned paa Skaftet, og de seks mellemfaldende Bladspidser er bredere. Kanten er meget ujævn. Intet Afløb.

Glat *Kobberfad,* 74 cm i Tvm., nyere, uden Mærker. †*Messingfad,* nævnt 1755: »Givet til Allesløv Kirke af Christen Fransen Toxverg Chirsten Hansdatter Abel«.

Prædikestol, fra o. 1610, som den i Jungshoved (S. 893) og gjort i det Schrøderske Værksted. Hermerne forestiller Tro, Fromhed (Kvinde med sammenlagte Hænder), Kærlighed, Retfærdighed og Styrke. Storfelternes Evangelistfigurer staar paa en Baggrund af ornamentalt opløste Nicherammer. Den samtidige, ottekantede Lydhimmel har Kassetteværkstoppe, de to med nu

tomme Skjolde, medens der af det vistnok samtidige Opgangspanel kun er bevaret et glat Felt. Stol og Himmel er i nyere Tid (o. 1850) opmalet, graat og graabrunt med en Smule Staffering, især paa Figurerne. Derunder spores Guld og ældre Farver.

Stoleværket er nyt, af egetræsmalet Fyr. Paa de øverste otte (syv) Stader er Topstykkerne gamle, fra o. 1650, med Englehoveder i Barokslyng. Motivet er gentaget paa de nye Stader. I Kvindesidens øverste Stolestade var anbragt to smaa Fyldinger, paa hvilke der med gammel Fraktur er malet 1) Gal. 2 Vers 20. Rom. 5. V. 5. Slg.: I M I D Spind 2) Ps. 37. V. 5—6, Dorothea Povels Daatter, Sværborg, Anno 1689. Nu fjernede af Hensyn til Varmeapparatet og løst henstillede i Sakristiet.

I det nye Orgelpulpiturs Brystværn sidder 13 drejede Balustre fra o. 1700.

Vægskab fra 1700'erne, paa Sakristiets Sydvæg.

Klokker. 1) Minuskler mellem to Dobbeltbaand: »Help Ihesus Maria Anna ok Sanktasusaanna, ora prro nobes(!)«. Paa Klokkelegemet en lille Medaillon, 7 cm i Tvm., hvori et Jesumonogram. Tvm. 88 cm.

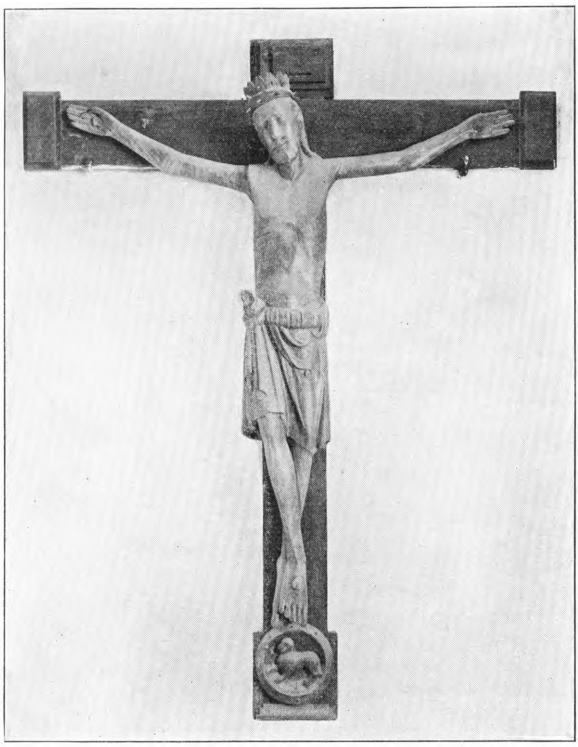

M. M. 1915

Fig. 6. Allerslev. Korbuekrucifiks.

2) Mellem to Dobbeltbaand: »Ihesus Maria Anna oc sante Susanna help«. Tvm. 90 cm. Begge Klokker er gotiske og samtidige, maaske endda af samme Støber (Uldall 273).

Klokkestol fra 1600'erne. De Tømmerstykker, der bærer Klokkerne, har foroven udskaarne Volutter.

GRAVMINDER

Gravsten. 1) Fra o. 1650 (Fig. 7), med bruskbarokke Ornamenter og under en Bue Figurer af Mand og Hustru, knælende paa hver Side af et Krucifiks; forneden et med et Timeglas kronet Dødningehoved mellem to Skjolde. Hjørnecirkler med Evangelistfigurer indenfor en Randskrift med Versaler (»Mit

Kød ... Psalme 16«.) Midttavlens Indskrift er senere blevet udslebet og forsynet med en fordybet Versalindskrift over: Jacob Petersen Holstin og Hustru Margaretha Lauritzd. Gas, døde paa Oremansgaard, han 2. Juni 1698, 8. (?) Aar gammel, og hun 10. Juli 1699, 59 Aar gammel, »men Gravstenen først lagt 1727«. I Skjoldene er samtidig indhugget Bogstaverne IPH og et stærkt udslidt Bomærke, MLG og en Blomst. Ølandsk Sten, 171 × 107 cm, nu opsat paa Skibets Sydmur.

M. M. 1915

Fig. 7. Allerslev. Gravsten.

2) Gullandsk Sten, 204 × 110—94 cm. Formen og den hulede Underkant viser, at den oprindelig er tilhugget i Middelalderen, men den er brugt to Gange senere. O. 1630 er der langs Randen hugget en Perlestav og i Hjørnerne Ovaler med Evangelistsymboler over Skjolde med de tilsvarende Navne. Yngre er den nu næsten udslidte Indskrift med fordybede Versaler, hvoraf man foruden Rester af et latinsk Skriftsted kan læse Navnet »Fru Conr ...«, samt det Rostgaardske Vaaben over Skriften, der 1758 refereres: Conradine Sophie Rostgaard Bruun, født 20. Maj 1704, to Gange gift, Moder til 10 Børn (5 døde før hende), død 23. Febr. 1758; efterladt Mand Oluf Bruun, Kancelliassessor og Birkedommer ved Vordingborg Rytterdistrikt. Præsteindberetningen 1758 tilføjer, at Fruen efter egen Ordning er begravet paa Kirkegaarden, og at hendes Mand, Kirkens Ejer, har ladet lægge en smuk Ligsten paa Graven. Stenen, der senere har tjent som Trin foran Vaabenhuset, er nu rejst paa dettes Østvæg. Sml. †Epitaf Nr. 2.

3) Graa Kalksten, 93 × 57 cm, som Tærskel i Sakristidøren, med et vistnok i ny Tid indhugget Kors.

†Epitafier, nævnte 1755. 1) Over Hr. Søren Horsens, hvorpaa han er afmalet med Hustru, to Sønner: Præsterne Jens Sørensen Rechen (hans Efterfølger) og Povel Sørensen Rechen til Jungshoved, og en voksen Datter og nogle yngre

Børn. Foroven Ærevers, forneden Indskrift, hvorefter »dette lidet Epitafium« var bekostet af Severin Therchelsen Horsens Sognepræst i 48, Provst i 11 Aar og Hustru, Dorothea Povelsdatter Sværborrig. Han døde 1691 i sit 73. Aar, hun 1691 i sit 63. Aar, efter 39 Aars Ægteskab »af Gud velsignet med disse hosstaaende Ægteskabsplanter, 8 Sønner og 2 Døtre«. Monumentet hang paa Korvæggen, tæt over den murede Begravelse.

2) Med Indskrift: 1753, 3die Juni om Eftermiddagen blev det danske Krigsskib Fregatten Falster liggende for Anker paa Rheden af Saphi i Afrika, antændt af Vaadeild, og blandt dem »som ikke kunde undgaa Ildens og Vandets Magt«, var Friederic Conrad Bruun, født paa Ødemarkegaard 7de Juni 1736, indskrevet som Student ved Sorø Akademi 1749, kongelig Søkadet 1750, tiltraadte sin første Sørejse 1751, endte samme paa Rheden af Saphi 1753. Til Slut udførligt Æreminde (... »Legemet, hvorsomhelst det gemmes, ved Gud at finde« ...). Tavlen, opsat af Forældrene, Oluf Bruun og Conradine Sophia Rostgaard, hang »nede i Kirken paa Væggen hartad udfor Kirkedøren«.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—72 (RA). — Kaldsbog 1730—1841 (LA), fra 1842 (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758—59 (LA). — Museumsindberetninger af Sophus Müller 1877, Th. Havning og M. Mackeprang 1915. Revideret af C. A. J. og V. H. 1928.

[1] Fundberetning af Mogens Clemmensen 1915 (NM). Læsningen skyldes cand. mag. Erik Moltke. [2] Syn af 12. Okt. 1689 i Baarse Herreds Tingbog (LA). Der nævnes bl. a. »en Pille paa Kirken ved den østre Side, som er gaaet løs«. [3] Ved denne Ombygning skal der være blevet iagttaget Kalkmalerier. Magnus Petersen: Kalkmalerier. S. 142.

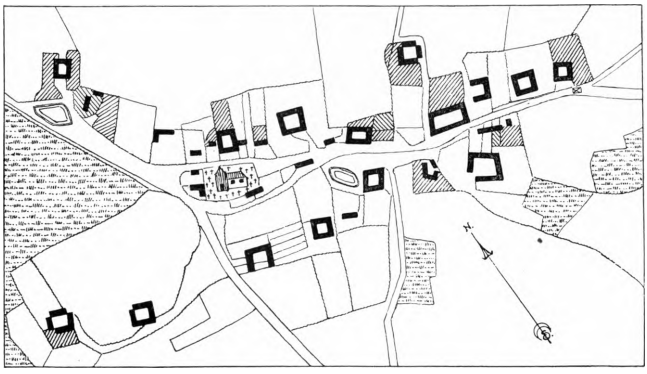

Fig. 8. Allerslev 1794.